

Kouluun sitouttamisen portaat ja kouluun sitouttamisen malli

Käsikirja

Luokat	Tähän mennessä kertynyt poissaolojen prosenttimäärä tunteina							
	syys-loma 10 %	syys-loma 20 %	joulu-loma 10 %	joulu-loma 20 %	talvi-loma 10 %	talvi-loma 20 %	kesä-loma 10 %	kesä-loma 20 %
1.-2.	20	40	37	74	55	110	80	160
3.-4.	22	44	40	80	61	122	87	174
5.-6.	23	46	44	88	66	132	95	190
7.-8.	27	54	51	102	77	154	110	220
9.	28	56	53	106	79	158	114	228

Sisällys

Kouluun sitouttamisen portaat ja kouluun sitouttamisen malli.....	0
Käsikirja	0
Johdanto.....	2
Jokainen koulupäivä on tärkeä - ennaltaehkäisevä työ.....	3
Kohtaamisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen	3
Oppimisen edellytyksiä vahvistava pedagogiikka	3
Kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö.....	4
Suunnitelmallinen ryhmäytymisen tukeminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen...	4
Läsnäolojen säännöllinen seuraaminen, poissaolojen tilastointi.....	5
Turvallinen oppimisympäristö, kiusaamiseen ja syrjintään välitön puuttuminen	5
Yhteisöllinen opiskeluhoolto	5
Poissaolomäärät – prosentit ja tunnit.....	6
Puheeksi ottaminen - poissaoloja 5-10%.....	6
Keskustelu oppilaan kanssa.....	6
Keskustelu huoltajan kanssa	7
Oppimisen tuen tarpeen arviointi ja toteutumisen seuranta	7
Tarvittaessa monialainen yksilökohtainen opiskeluhooltoryhmä	8
Selvittäen ja tukien - poissaoloja 10–20 %.....	8
Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa	8
Koulunkäynnin pedagoginen suunnittelu	9
Yksilökohtainen opiskeluhooltoryhmä	10
Tukitoimien tarkastelu	10
Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	11
Tarvittaessa lastensuojeluilmoitus huoleen perustuen	11
Tiivis tuki - poissaoloja yli 20 %	12
Sairaalakoulun konsultaatio	12
Yksilökohtaisen opiskeluhooltoryhmän seurantapalaverit	12
Lastensuojeluilmoitus huoleen perustuen	12
Oppilaskohtaiset tukitoimet ja tilapäinen opetukseen osallistumattomuus	12
Koulun, sosiaalihuollon ja terveydenhuollon arvio oppilaan kokonaistilanteesta.....	13
Kohti kouluun kiinnittymistä, asteittain saavutettavat tavoitteet	13
Kyselyitä oppilaille ja huoltajille.....	14

Johdanto

Pitkittynyt poissaolo koulusta on usein oire jostakin oppilaan kehitystä vaarantavasta tekijästä. Poissaolon taustasyynä voivat olla esimerkiksi oppilaan oppimiseen, fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen, koulun toimintaan, kavereihin tai kodin ja vanhemmuuden haasteisiin liittyvät asiat. Kroonistuksessaan poissaolot vaarantavat oppilaan mahdollisuuksia suoriutua oppivelvollisuudesta.

Kouluun sitouttamisen portaikon, eli läsnäolomallin tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää poissaoloja ja luoda myönteistä toimintakulttuuria kouluissa. Kouluun sitouttamisen portaikko -mallia kokeiltiin lukuvuosien 2021–2022 ja 2022–2023 aikana Kuopiossa Puijonsarven ja Neulamäen kouluilla, joissa molemmissa työskenteli OKM:n hankerahoituksella palkatut kouluyhteisötyöntekijät, Riia Iivarinen ja Lotta Turunen. Kouluyhteisötyöntekijät laativat mallin yhdessä koulujen rehtoreiden sekä sairaalakoulun konsultoivan erityisopettajan kanssa. Malli otettiin käyttöön marraskuussa 2021 ja sitä kehitettiin kesä-elokuussa 2022 sekä touko-kesäkuussa 2023 opettajilta saadun palautteen ja Opetus- ja kulttuuriministeriön antamien suositusten perusteella. Poissaoloihin liittyvä toimintamalli kytketään osaksi koulun toiminnan kokonaisuutta ja sen jatkuva seuranta ja kehittäminen tulee olla osa laadunhallintaa. Oppaan viimeisin päivitys valmistui elokuussa 2026.

1.8.2023 lähtien tulee voimaan perusopetuslain muutos POL 26§. Sen mukaan: Opetuksen järjestäjän tulee ennaltaehkäistä perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja sekä seurata ja puuttua niihin suunnitelmallisesti. Opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Tämä malli on apuna uuden lakimuutoksen sekä perusopetussuunnitelman päivityksen mukaisesti toimimiselle.

Jokainen koulupäivä on tärkeä - ennaltaehkäisevä työ

Kohtaamisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Oppilas saa voimaannuttavia kokemuksia koulun myönteisestä, kannustavasta vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä. Investoiminen vuorovaikutukseen kannattaa. Positiivinen, vahvuuksia vahvistava empaattinen puhe kannattelee koko kouluyhteisöä.

Huomaa pienetkin hyvät asiat sekä kehitysaskeleet ja kerro niistä oppilaalle. Muista erityisesti positiiviset Wilma-merkinnät, kun tunnilla on tullut onnistumisia tehtävissä, pari- tai ryhmätyöskentelyssä tai vaikka muille työrauhan mahdollistamisessa. Kiinnitä oppilaan käytöksessä ja toiminnassa huomio siihen, minkä toivottaisiin lisääntyvän. Näin luodaan positiivisen toiminnan kierre. Voit myös pohtia seuraavia asioita ja tuoda huomioitasi esiin oppilaalle:

- Mitä sellaista oppilas tekee, jonka haluaisit jatkuvan?
- Missä oppilas on hyvä?
- Mitä erityisiä mielenkiinnon kohteita, lahjoja tai harrastuksia oppilaalla on ja kuinka niillä voisi olla positiivinen vaikutus koulutyöhön ja koulussa viihtymiseen?

Kokemus osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta on yksi ihmisen kolmesta psykologisesta perustarpeesta. Kokiessaan osallisuutta on helpompi luottaa, arvostaa ja kunnioittaa muita ihmisiä, sitoutua yhteisiin sääntöihin ja auttaa muita. Oppilaan kiinnittymistä kouluun tukevat mahdollisuudet vaikuttaa ja tehdä valintoja sekä tunne siitä, että pärjää ja tulee hyväksytyksi omana itsenään.

Positiiviset suhteet koulussa ovat suuri osa kouluviihtyvyyttä. Koulun aikuisten on huolehdittava siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppimisen edellytyksiä vahvistava pedagogiikka

Tässä vaiheessa oppilaan tuen tarpeeseen vastataan ensisijaisesti oppimisen edellytyksiä tukevin opetusjärjestelyin ja ryhmäkohtaisin tukimuodoin. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan osallistumista opetukseen, tukea koulunkäynnin sujumista sekä ehkäistä tuen tarpeen kasautumista.

Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä muokataan joustavasti oppilasryhmän tarpeiden mukaan. Näitä voivat olla esimerkiksi struktuurin vahvistaminen, eriyttäminen, opetuksen rytmittäminen ja tauottaminen, joustavasti muodostettujen pienryhmätyöskentelyjen lisääminen tai samanaikaisopetus. Lisäksi käytetään ryhmäkohtaisia tukimuotoja, joilla vahvistetaan oppimisen edellytyksiä ja koulunkäyntiin kiinnittymistä.

Tuen toteutumista seurataan jatkuvasti osana opetusta, ja tarvittaessa toimenpiteitä tarkennetaan tai lisätään. Mikäli oppilaan tuen tarve edellyttää yksilöllisempää suunnittelua tai säännöllisiä tukitoimia, arvioidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarve.

Kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö

Lapsi tarvitsee sekä kodin että koulun kannustusta ja ohjausta. Huoltajien mukana olo koulun ja opiskeluhuollon kanssa tehtävässä yhteistyössä on välttämätöntä, koska he ensisijaisesti vastaavat oppilaan kasvatuksesta ja tuntevat hänet parhaiten. Varhain aloitettu toimiva, avoin yhteistyö kodin kanssa auttaa lähestymään ja käsittelemään haastaviakin tilanteita myöhemmin. Koulun tehtävänä on olla kotiin yhteydessä heti huolen herätessä, ensisijaisesti yhteyttä ottaa luokanopettaja tai luokanohjaaja. Poissaoloseurannan pelisäännöt toimivat työkaluna opettajille ja sitä kautta kasvatustyön tukena kodeille. Yhteisten pelisääntöjen avulla esimerkiksi oppilaiden poissaoloihin voidaan puuttua mahdollisimman yhtenäisesti.

Koulu pitää yllä ja pyrkii kehittämään aktiivisesti yhteistyötä kotien kanssa. Koulun tehtävä on tiedottaa omasta toiminnastaan riittävän monipuolisesti ja usein. Vanhemmilla on mahdollisuus aina halutessaan ottaa yhteyttä kouluun. Koulu-, luokka- ja oppilaskohtaisesti pyritään löytämään toimivimmat yhteistyömuodot kotien kanssa.

Käytännön yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi:

- avoimet ovet ja vanhempainillat
- vanhempainyhdistykset
- juhlat ja muut tapahtumat
- Wilma-viestit ja tiedotteet

Suunnitelmallinen ryhmäytymisen tukeminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen

Kuopion kaupungin perusopetukseen on luotu tunne- ja turvataitokello –malli, jota toteutetaan jokaisessa kaupungin koulussa osana opetusta. Mallin mukaisesti tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitojen harjoittelu osana opetusta, vähintään yhden oppitunnin verran kuukaudessa, ennaltaehkäisee mm. poissaoloja, kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa sekä tukee luokkien ryhmäytymistä, turvallisuuden tunnetta ja oppilaiden kykyä toimia haastavissa tilanteissa. Kaikki tunne-, vuorovaikutus- ja turvataitotunnit toimivat teemansa lisäksi ryhmäytystä tukevinä toimintoina.

Suunnitelmallista ryhmäyttämistä tukee erillisten harjoitteiden lisäksi tunneilla tehtävät pari- ja ryhmätyöt opettajan jakamissa pareissa/ryhmissä, vaihtuvat istumajärjestykset sekä oppitunnin aiheen opettaminen muita ryhmäyttäviä toimia hyödyntäen (esimerkiksi learning café, ruletti, lumipallot).

Erillisille ryhmäytystunneille tai -tapahtumiin kannattaa pyytää mukaan työpari; toinen opettaja, koulunkäynninohjaaja, tukioppilaita, nuoriso-ohjaaja, kuraattori tai terveydenhoitaja.

<https://tunnejaturvataitokello.kuopio.fi/>

Läsnäolojen säännöllinen seuraaminen, poissaolojen tilastointi

Jokainen koulupäivä on tärkeä ja jokainen poissaolo on poissa oppilaan säännöllisestä koulunkäynnistä. Koulussa poissaolot ja myöhästymiset merkitään Wilmaan mahdollisuuksien mukaan heti jokaisen tunnin alussa. Luokanopettaja tai luokanohjaaja seuraa säännöllisesti oppilaan poissaoloja ja tuntimerkintöjä. Poissaolojen ja muiden tuntimerkintöjen tarkastelussa kiinnitetään huomiota kokonaisuuteen, onko oppilaan poissaolojen tai muiden Wilma-merkintöjen osalta muutoksia aikaisempaan. Huomiota kiinnitetään kaikkiin poissaoloihin riippumatta siitä, onko ne selvitettyjä vai selvittämättömiä. Erityisen huolestuttavaa on, jos poissaolot toistuvat säännöllisesti tietyiltä päiviltä tai tunneilta.

Turvallinen oppimisympäristö, kiusaamiseen ja syrjintään välitön puuttuminen

Kiusatuksi ja loukatuksi tuleminen vaikuttaa merkittävästi oppilaan viihtymiseen ja oppimiseen koulussa. Keskittymällä hyvinvoinnin tukemiseen voidaan ehkäistä myös muita kiusaamiseen liittyviä ilmiöitä kuten syrjintää, häirintää ja vihapuhetta. Tutustu kouluille laadittuun omaan kiusaamiseen puuttumisen ja seuraamisen toimintamalliin sekä määritettyihin vastuuhenkilöihin. Kuitenkin jokaisen vastuulla on puuttua kiusaamistilanteisiin välittömästi sellaista havaittuaan ja vietävä asia eteenpäin. Oppilaita rohkaistaan kertomaan kokemastaan kiusaamisesta aikuiselle. Koulukohtaisen työn tueksi on laadittu kaupunkitasoiset Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastainen työ Kuopion kaupungin perusopetuksessa -opas sekä Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Kuopion kaupungin perusopetuksessa -suunnitelma. <https://peda.net/kuopio/oppilashuolto/suunnitelmat>

Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Yhteisöllinen opiskeluhooltotyö kuuluu kaikille koulussa työskenteleville. Yksi yhteisöllisen opiskeluhoollon tehtävistä on tukea läsnäoloa sekä ennaltaehkäistä ja seurata koulussa havaittuja ilmiöitä.

Kuopiossa yksi yhteisöllisen opiskeluhooltotyön toteutustapa ovat luokkakohtaiset arkiOHR:t. ArkiOHR -tapaaminen perustuu luokittain toteutettavan kyselyn tuloksiin luokan ilmapiiristä ja hyvinvoinnista. Tapaamisessa käydään läpi luokan vahvuuksia, haasteita ja poissaolomääriä, kartoitetaan luokkatasoisia tuen tarpeita ja suunnitellaan tarvittavat toimenpiteet. Kyselyn tulokset on tärkeää käydä läpi myös oppilaiden kanssa.

Lisää yhteisöllisestä opiskeluhoollosta THL:n sivuilta [Yhteisöllinen opiskeluhoolto - THL](#) ja paikallisesti [Yhteisöllinen opiskeluhoolto - Tunne- ja turvataito](#)

Poissaolomäärät – prosentit ja tunnit

Poissaolojen aiheuttamat keskeytykset koulunkäynnissä saattavat vaikeuttaa kouluun paluuta. Oppilaan poissaolomääriä tarkastellaan suhteessa oppilaan oppimissuunnitelman mukaiseen tavoitetuntimäärään. Oppilaan poissaoloihin tulee kiinnittää erityistä huomiota, kun poissaolotunteja on kertynyt 10 prosenttia käytyyn lukuvuoden tuntimäärään suhteutettuna. Mikäli poissaoloja on kertynyt jo 20 prosenttia, on ryhdyttävä antamaan tehostettuja tukitoimenpiteitä portaikon mukaisesti. Tavoitetuntimääriä tulee seurata koko lukuvuoden ajan ja poissaoloihin on reagoitava nopeasti sitä mukaa kun poissaolomäärät kasvavat. Tällä pyritään siihen, että valtakunnallisesti koulupoissaoloja seurataan ja niihin reagoidaan yhdenmukaisesti. Alle on laskettu luokka-asteittain suuntaa antavat tuntimäärät.

Luokat	Tähän mennessä kertynyt poissaolojen prosenttimäärä tunteina							
	syys-loma 10 %	syys-loma 20 %	joulu-loma 10 %	joulu-loma 20 %	talvi-loma 10 %	talvi-loma 20 %	kesä-loma 10 %	kesä-loma 20 %
1.–2.	20	40	37	74	55	110	80	160
3.–4.	22	44	40	80	61	122	87	174
5.–6.	23	46	44	88	66	132	95	190
7.–8.	27	54	51	102	77	154	110	220
9.	28	56	53	106	79	158	114	228

Puheeksi ottaminen - poissaoloja 5-10%

Keskustelu oppilaan kanssa

Kun oppilaalle kertyy poissaoloja, keskustellaan oppilaan ja huoltajan kanssa, mitä oppilaalle ja kotiin kuuluu. Huoli otetaan puheeksi ja kerrotaan syyt, miksi ollaan huolissaan. Wilmaan merkitään poissaolojen puheeksi ottaminen.

Esimerkkikysymyksiä, mitä voit käydä oppilaan kanssa läpi:

- Minkä asioiden haluat jatkuvan koulussa samanlaisina?
- Kuka auttaa sinua parhaiten, kun sinulla on jokin ongelma koulussa?
- Mitä sinusta on mukava tehdä, kun et ole koulussa?

- Milloin ongelmia ei koulussa ole? Mikä niissä hetkissä on erilaista? Mitä sinun tai muiden pitää tehdä, että niitä hetkiä olisi enemmän?
- Mitä me voimme tehdä, että koulu olisi mielestäsi mukavampi paikka?
- Onko jotain muuta, mitä olisi hyvä tietää, että voimme auttaa sinua?

Keskustelu huoltajan kanssa

Poissaolojen syiden selvittäminen yhteistyössä huoltajien kanssa on tärkeää heti huolen herättyä. Huoltajan kanssa keskustelusta tulisi sopia etukäteen, keskustelun voi käydä puhelimitse tai kasvotusten. Keskustelun tavoitteena on pohtia kouluun kiinnittymisen mahdollisuudet ja löytää yhteistyössä keinoja läsnäolon tukemiseen.

Esimerkkiaiheita, joita voit käydä huoltajan kanssa läpi, kun lähestyt huoltajaa oppilaan kuulumisia kysyessä:

- Kodin kuulumiset
- Keskustelu poissaoloista ja niiden vaikutuksesta koulunkäyntiin
- Poissaoloaikana koululla tehdyt tehtävät ja niiden suorittamisesta sopiminen siten, ettei oppilaan koulunkäynti vaarantuisi

Esimerkkikysymyksiä, joita voit käydä huoltajan kanssa läpi:

- Missä lapsesi on hyvä?
- Mitä lapsesi tekee mieluiten vapaa-ajalla?
- Kuka auttaa lastasi parhaiten, kun hänellä on jokin ongelma?
- Oletko huomionnut, että lapsellesi on kertynyt poissaoloja x tuntia?
- Mikä on sinun näkemyksesi poissaolojen syistä?
- Missä asioissa lapsellasi on vaikeuksia?
- Millaiset muutokset koulussa auttaisivat lastasi viihtymään koulussa?
- Mitä muuta meidän olisi hyvä tietää, jotta voimme auttaa lastasi koulussa?

Oppimisen tuen tarpeen arviointi ja toteutumisen seuranta

Tuen tiimi koordinoi koulussa oppimisen tuen suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Työ kohdistuu erityisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen sekä oppilaskohtaisten tukitoimien kokonaisuuden tarkoituksenmukaisuuteen. Oppilaan tuen tarvetta ja tuen kohdentumista arvioidaan säännöllisesti lukuvuoden aikana sekä aina tuen tarpeen ilmetessä tai sen muuttuessa.

Tuen tiimin tehtävänä on ohjeistaa ja tukea henkilöstöä tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja dokumentoinnissa sekä edistää tarkoituksenmukaisten pedagogisten ratkaisujen käyttöä. Lisäksi tuen

tiimi osallistuu oppilaan tai opetusryhmän tuen sekä tarvittavien resurssien, kuten erityisopettajan, resurssiopettajan tai koulunkäynninohjaajan työpanoksen, suunnitteluun ja kohdentamiseen. Tuen tiimi vastaa myös oppimisen tuen asiantuntijakonsultaatiosta yhteistyössä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Opetus ja oppimisen tuki toteutetaan ensisijaisesti oppimisen edellytyksiä tukevin opetusjärjestelyin sekä ryhmäkohtaisin tukimuodoin. Oppilaita ryhmitellään joustavasti pedagogisin perustein, ja opetuksen toteutustapoja muokataan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Lukuvuoden aikana opetusjärjestelyihin ja tuen toteutukseen tehdään tarvittaessa muutoksia opetusryhmän tai yksittäisen oppilaan tilanteen edellyttämällä tavalla.

Tuen tiimi seuraa koulutasolla oppimisen tuen toteutumista ja kohdentumista säännöllisesti. Tiimi arvioi käytössä olevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppimisympäristöjen toimivuutta sekä kehittää niitä yhteistyössä koulun henkilöstön kanssa. Tuen tiimi tukee samanaikaisopetuksen ja tiimiopettajuuden toteuttamista sekä tarjoaa säännöllistä pedagogista konsultaatiota opettajille opetusryhmän ja yksittäisten oppilaiden tarpeisiin vastaamiseksi.

Oppimisen tuen toteuttamista ja seurantaan vahvistetaan monialaisella yhteistyöllä. Tuen tiimi toimii osana koulun yhteisöllistä opiskeluhuoltotyötä ja tekee tiivistä yhteistyötä koulun johtotiimin kanssa varmistaakseen tuen johdonmukaisen, oikea-aikaisen ja tarkoituksenmukaisen toteutumisen.

Tarvittaessa monialainen yksilökohtainen opiskeluhoitoryhmä

Koordinoitu yhteistyö opiskeluhoitopalveluiden kanssa tukee oppilaan koulunkäyntiä. Kontakti opiskeluhoillon kuraattori-, psykologipalveluihin tai kouluterveydenhuoltoon kannattaa ottaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Opiskeluhoillon työntekijät voivat selvittää koulupoissaolojen syitä, tarjota oppilaalle ja perheelle tukea tilanteessa ja arvioida myös muiden palveluiden tarvetta sekä oppilaan että hoitajien kanssa. Mikäli oppilaalla on hoitokontakti koulun ulkopuolelle, voidaan pyytää hoitavalta taholta konsultaatiota jo tässä vaiheessa. Ennen yksilökohtaisen opiskeluhoitoryhmän kokoamista voi nimettömästi konsultoida ketä tahansa opiskeluhoillon työntekijää, jotta voidaan yhdessä arvioida, ketkä opiskeluhoillon työntekijät kannattaa kutsua mukaan oppilaan asiaan.

Selvittäen ja tukien - poissaoloja 10–20 %

Tiivis yhteistyö hoitajien kanssa

Hoitajan kanssa pidetään matalalla kynnyksellä yhteyttä oppilaan asioissa, jotta kaikki osapuolet ovat ajan tasalla tilanteesta. Mikäli sovitut tukitoimet eivät ole riittäviä, on tieto siirryttävä myös hoitajille ja mietittävä aktiivisesti jatkotoimenpiteitä.

Halutessasi voit pyytää huoltajaa täyttämään SRAS-R –koulupoissaolokyselyn:

[SRAS-vanhemmat.pdf](#)

[Koulupoissaolokysely - arviointiohje-1.pdf](#)

Koulunkäynnin pedagoginen suunnittelu

Oppilaan kanssa selvitetään hänen vahvuutensa sekä haasteensa ja työskentely aloitetaan niitä lähtökohtia sekä koulukohtaista ohjaussuunnitelmaa hyväksi käyttäen. Kun oppilas pääsee itse vaikuttamaan työskentelytapoihin ja tavoitteisiinsa, niillä on suurempi todennäköisyys toteutua: realistiset omasta itsestä lähtöisin olevat ja tarpeeksi pieniin osiin jaetut tavoitteet pitävät yllä motivaatiota.

Oppilaan vahvuuksia voidaan kartoittaa esimerkiksi erilaisin vahvuustyöskentelyn menetelmin ja keskustelemalla oppilaan kanssa, mikä tukitoimi sopisi hänelle parhaiten. Tuen tiimin avulla selvitetään resurssi, kuka voi olla auttamassa koulutyön suorittamisessa ja ohjaamassa oppilasta. Tällaisia toimijoita voivat olla esimerkiksi luokanopettaja, aineenopettaja, erityisopettaja, erityisluokanopettaja, opinto-ohjaaja, ohjaaja, resurssiopettaja tai koulunuorisotyöntekijä. Pitkäaikaisia tuloksia ei välttämättä näy nopeasti. Kannustamalla, kuuntelemalla ja innostamalla oppilasta päästään paremmin tavoitteisiin.

Oppilaan koulupäivän rakennetta ja opetuksen toteutusta muokataan ensisijaisesti oppimisen edellytyksiä tukevin opetusjärjestelyin yhteistyössä opettajien kanssa. Opetusta eriytetään ja työskentelyä rytmitetään oppilaan tarpeiden mukaisesti siten, että opetussuunnitelman mukaiset tavoitteet säilyvät. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisia ja osallistumista tukevia työtapoja. Tarvittaessa arvioidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarve.

Kouluun palaaminen voi edellyttää oppilaskohtaisten tukitoimien suunnittelua ja toteuttamista sekä opiskelun etenemistä tavoitekokonaisuuksittain vuosiluokkaa hitaammin. Kyse on tällöin perusopetuslain 20 h §:n mukaisista viimesijaisista järjestelyistä, joita käytetään yksittäisiin oppiaineisiin silloin, kun oppilaan osallistuminen opetukseen ei muutoin toteudu riittävällä tavalla. Opetus järjestetään tällöin perusopetuslain 20 c §:n mukaisesti erityisopettajan antamana opetuksena. Ratkaisut perustuvat pedagogiseen arvioon, ja niiden tavoitteena on turvata oppilaan oppiminen, osallisuus ja koulunkäyntiin kiinnittyminen sekä mahdollistaa asteittainen paluu laajempaan opetukseen.

Jos oppilas on ollut pitkään poissa, on hänelle laadittava suunnitelma kouluun palaamisesta. Paluu voi olla asteittainen ja siinä on oltava konkreettisia toimia kouluun palaamisen onnistumiseksi. Toimien on oltava tarpeeksi pieniä, tavoitettavissa olevia asioita, joita tuetaan säännöllisellä seurannalla, tapaamisilla sekä kuulumisten kyselemisellä. Kouluun palaamisen suunnitelma kirjataan sähköisessä oppilashallintojärjestelmässä olevaan tuen suunnitelmaan.

Yksilökohtainen opiskeluhoitoryhmä

Monialainen asiantuntijaryhmä, yksilökohtainen opiskeluhoitoryhmä kootaan erikseen kutakin opiskeluhoollollista asiaa varten. Myös oppilas ja/tai huoltaja voivat pyytää oppilaan asioiden käsittelyä ryhmässä. Ennen palaveria kannattaa arvioida, ketkä työntekijät kutsutaan mukaan, jotta yksilökohtaisessa opiskeluhoitopalaverissa ovat vain tarpeelliset henkilöt. Kannattaa muistaa nimetön opiskeluhoollon henkilöstön konsultointi jo palaveria valmistellessa.

Moniammatillinen yhteistyö on turvaverkko, joka ehkäisee putoamista toimijoiden välistä. Yksilökohtaiseen palaveriin voi kutsua tarpeen mukaan myös perhekeskustoimijoita Yhdessä aika - mallin mukaisesti. Yhdessä aika on tarkoitettu lasten, nuorten ja perheiden tueksi hyvin varhaisessa vaiheessa; silloin, kun huolet ovat vielä pieniä. Yhdessä ajalla pysähdytään miettimään keinoja ja ratkaisuja perheen tilanteeseen tarvittavien ammattilaisten kanssa.

Yksilökohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä kokoonnutaan miettimään oppilaan tilannetta, tukitoimien vaikuttavuutta ja tarvittaessa lisäämistä. Yhdessä opiskeluhoitoryhmän kanssa pyritään selvittämään juurisyitä poissaoloille, apuna voi käyttää esimerkiksi oppilaalle teetettävää ISAP (Inventory of School Attendance Problems) - Koulupoissaolojen oireet ja syyt lomake (sopii yli 11-vuotiaille). Linkki lomakkeeseen: [ISAP-Vanhemmat.pdf](#). Mikäli poissaolojen syy on selkeästi selvillä, ei ISAP -lomakkeen täyttäminen ole välttämätöntä.

Yksilökohtaisessa opiskeluhoitoryhmässä kootaan moniammatillinen tiimi oppilaan tueksi ja asioiden selvittämiseksi. Mukana voi olla esimerkiksi luokanopettaja tai luokanohjaaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, psykologi, nuorisonohjaaja, sosiaalityöntekijä, lastensuojeluyksikön ohjaaja/vastaava yhteyshenkilö sekä huoltaja. Ryhmästä valitaan vastuuhenkilö tai vastuuhenkilöitä, jotka seuraavat läsnäolon lisäämistä ja kutsuu seurantalpalaverit koolle säännöllisesti niin pitkään, kun kiinnittyminen koulunkäyntiin on tapahtunut. Seurantalpalaverit voi kokoontua pienemmällä kokoonpanolla.

Tukitoimien tarkastelu

Käytössä olevia tukitoimia on hyvä tarkastella säännöllisin väliajoin yhdessä oppilaan kanssa ja pohdita, ovatko tukitoimet tilanteeseen sopivia ja riittäviä.

Lähtökohtaisesti oppilas käy koulua normaalin tuntimäärän mukaisesti, mutta koulupäivän ajalle voidaan lisätä taukoja. Oppilaalle voidaan ottaa koulun resurssien mukaan esimerkiksi käyttöön CICO-menetelmä, jolloin oppilasta on vastassa nimetty aikuinen aamulla kouluun tullessa ja iltapäivällä kotiin lähtiessä. Tämä voi auttaa oppilasta kohtaamaan haastavia tilanteita koulussa yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. Mikäli CICO-menetelmä ei ole riittävä, voi menetelmää soveltaa CICO+ -menetelmään. CICO+ -menetelmään lisätään 3–4 viikoittaista tapaamista CICO-ohjaajan kanssa keskellä koulupäivää. Tapaamisten aikana pyritään vahvistamaan oppilaan toimintakykyä luokassa ja koulun

muissa sosiaalisissa tilanteissa. CICO+ -jakson on oltava riittävän pitkä, jotta sen aikana voidaan vahvistaa osaamista ja kehittyvien taitojen pysyvyyttä (n. 8-10vk).

Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalakoulu tarjoaa vaativan erityisen tuen ohjaus- ja konsultaatiopalvelua lasten ja nuorten koulunkäynnin tukemiseksi. Konsultaatiotyön tavoitteena on olla tukemassa lapsen ja nuoren koulunkäyntiä sekä löytää tapauskohtaisesti sopivia koulutyötä tukevia toimintamalleja yhteistyössä oppilaan lähiverkoston ja erityisesti oman koulun kanssa. Konsultoivan työn tavoitteena on myös tukea opettajien ja muiden luokassa työskentelevien aikuisten työtä. [Konsultoiva erityisopetus](#)

Aloitteen koulutyötä tukevaan konsultoivaan erityisopetukseen tekee lähtökohtaisesti tuen tiimin ennalta sovittu edustaja. Ennen konsultaatiota tuen tiimissä on pohdittu ja toimeenpantu, arvioitu ja seurattu tukitoimien kohdistumista ja vaikuttavuutta. Nimetön konsultaatiopyyntö kannattaa tehdä ennaltaehkäisevästi jo varhain huolen herätessä.

Konsultoivan erityisopetuksen työmuotoja ovat muun muassa puhelinkonsultaatiot, koulukäynnit, koulu- ja verkostopalaverit sekä hoitoneuvottelut, yhteistyöt eri toimijoiden, kuten lastenpsykiatrian ja lasten- ja nuorten mielenterveysyksikön kanssa sekä opettajien ja muiden luokassa työskentelevien aikuisten työn tukeminen.

Tarvittaessa lastensuojeluilmoitus huoleen perustuen

Viranomaiset ovat velvollisia ottamaan yhteyttä sosiaalihuoltoon tai tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli huoli lapsen kasvun, kehityksen ja terveyden vaarantumisesta herää. Huolen pohjana koulussa voi olla esimerkiksi runsaat koulupoissaolot ja siitä seurannut huoli lapsen kasvusta ja kehityksestä.

Viranomainen voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sijaan yhdessä perheen kanssa yhteydenoton sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi. Tämä edellyttää perheen suostumusta, mutta täyttää ilmoitusvelvollisuuden. Sekä lastensuojeluilmoitus että yhteydenotto tehdään sähköisellä lomakkeella hyvinvointialueen verkkosivujen kautta. Ilmoitukseen/yhteydenottoon on tärkeää kuvata selkeästi sekä huolenaihe että millaisin keinoin tilanteessa on jo toimittu.

Jos yhteydenotto ei ole riittävä, sitä ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista tehdä lapsen tai perheenjäsenen kanssa, on ilmoitusvelvollisen henkilön tehtävä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoituksessa tulee kuvata tähän mennessä koulussa tehdyt toimenpiteet poissaolojen vähentämiseksi sekä huolenaiheet lapseen liittyen. Lastensuojeluilmoitus on velvollisuus tehdä sillä henkilöllä, kenellä huoli herää. Tarvittaessa voit konsultoida asiassa rehtoria, kuraattoria, erityisopettajaa.

Voit ottaa yhteyttä myös sosiaalitoimen asiakasohjaus ja alkuarviointiyksiyksien ohjaukseen ja neuvontaan sen soittoaikoina. Lisätiedot [Perhekeskuksen neuvonta ja ohjaus - Pohjois-Savo](#)

Mikäli oppilaasta on jo aiemmin tehty yhteydenotto sosiaalihuoltoon, ei samasta asiasta tarvitse tehdä enää lastensuojeluilmoitusta. Pohjois-Savon hyvinvointialueella on viranomaisten käytössä sähköinen lastensuojeluilmoitus, jonka käyttöä viranomaisilta odotetaan, linkin löydät <https://pshyvinvointialue.fi/lastensuojelu>.

Tiivis tuki - poissaoloja yli 20 %

Sairaalakoulun konsultaatio

Katso edellinen porras. Konsultoi sairaalakoulua oppilaan tilanteesta. Kuten aiemmin on mainittu, aloitteen koulutyötä tukevaan konsultoivaan erityisopetukseen voi tehdä oppilaan huoltaja, koulu tai hoitotaho ja työskentely käynnistyy yhteydenotosta konsultoivaan erityisluokanopettajaan. Sairaalakoulun edustus pyydetään mukaan yksilölliseen opiskeluhuoltoryhmään.

Yksilökohtaisen opiskeluhuoltoryhmän seurantapalaverit

Säännöllinen seuranta tukee oppilaan tavoitteiden toteutumista. Palavereja on sovittava säännöllisesti ja alkuun tiheämmin. Tiivis ja säännöllinen seuranta voidaan tehdä pienemmällä kokoonpanolla. Palavereille sovitaan tarkat seuranta-ajankohdat, jotka ovat perheellä ja oppilaalla tiedossa.

Lastensuojeluilmoitus huoleen perustuen

Katso edellinen porras. Mikäli poissaolot jatkuvat, tehdään uusi lastensuojeluilmoitus tai se tehdään ensimmäisen kerran viimeistään tässä vaiheessa, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Oppilaskohtaiset tukitoimet ja tilapäinen opetukseen osallistumattomuus

Oppilas voidaan tilapäisesti vapauttaa suorittamasta oppiaineen oppimäärää, jos hän ei terveydellisistä syistä kykene oppiainetta opiskelemaan. Oppilaan opetukseen osallistumista voidaan rajoittaa määrääjäksi perusopetuslain 20 h §:n mukaisesti, jos oppilaan osallistumista opetukseen ei voida riittävästi turvata muilla oppimisen tuen keinoilla. Kyse on viimesijaisesta järjestelystä, joka edellyttää moniammatillista yhteistyötä, huolellista tapauskohtaista harkintaa ja pedagogista arviota. Niissä oppiaineissa, joista oppilas on määrääjäksi terveydellisistä syistä vapautettu, opetus järjeste-

tään pääsääntöisesti pienryhmässä tai erityisluokassa ja opetuksen toteutuksesta vastaa erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Opetus suunnitellaan siten, että oppilaan oppiminen, osallisuus ja koulunkäyntiin kiinnittyminen turvataan myös poikkeavassa tilanteessa.

Oppiaineiden opiskelun eteneminen tavoitekokonaisuuksiin, jotka oppilas suorittaa yksilöllisessä aikataulussa. Eteneminen kuvataan tuen suunnitelman liitteessä, jossa määritellään tavoitteet, sisällöt ja seuranta. Järjestely on aina määräaikainen (korkeintaan 4 kk) ja sen toteutumista sekä vaikutuksia seurataan säännöllisesti. Tavoitteena on mahdollistaa oppilaan vaiheittainen paluu opetukseen.

Oppilaan ja yksilöllisen opiskeluhuoltoryhmän kanssa pohditaan yhdessä oppilaalle sopivia opetusjärjestelyjä esimerkiksi lyhennettyä koulupäivää tai toiminnallista koulunkäyntiä. Toiminnallisten toimintatapojen, kuten JOPO- ja OTE-luokkien mahdollisuus täytyy erikseen kartoittaa. Tuentiimi seuraa tilannetta ja tarvittaessa opetusjärjestelyjä muokataan uudelleen.

Koulun, sosiaalihuollon ja terveydenhuollon arvio oppilaan kokonaistilanteesta

Mikäli oppilaan toimintakyky on hälyttävästi alentunut ja tilanne ei tukitoimista huolimatta kohene, voidaan pyytää arvio oppilaan koulunkäyntikyvystä opiskelu-, sosiaali- ja/tai terveydenhuollolta.

Kohti kouluun kiinnittymistä, asteittain saavutettavat tavoitteet

Oppilaan kouluun tulemista tulee tukea kaikilla käytössä olevilla keinoilla. Kun poissaoloihin liittyvät taustasyynä on selvitetty, suunnitelmat ja tukitoimet oppilaan tukemiseksi kohdentuu oikeisiin asioihin. Tavoitteena voi olla aluksi lyhyt käynti koulun pihalla tai koulurakennuksessa.

Ahdistuneisuudesta tai mielialaoireista kärsivän oppilaan kohdalla on seurattava oppilaan kuormittumista ja tehdyistä suunnitelmista tulee tarvittaessa joustaa. Pyritään siihen, että kaikilla oppilasta opettavilla opettajilla on riittävä tieto oppilaan tukemiseksi. Oppilaalla, huoltajalla, opettajilla ja muilla oppilasta tukevilla aikuisilla tulee olla selvä kuva opetuksen järjestelyistä koskevasta suunnitelmasta ja sen tavoitteista. Jos oppilaalla on perhetyön tuki, tulee yhdessä sopia, mikä on heidän tukensa kouluun lähtemisessä.

Kyselyitä oppilaille ja huoltajille

SRAS-R / Koulupoissaolokysely (Kearney).

Eri lomakkeet vanhemmille, lapselle/ nuorelle. Oppilaalle tehtävä kysely sopii 7–18 –vuotiaille:

[SRAS-R_kysely.pdf](#) (lapset ja nuoret)

[SRAS-vanhemmat.pdf](#)

[Koulupoissaolokysely - arviointiohje-1.pdf](#)

ISAP Inventory of School Attendance Problems, (Knollmann, 2018). Käännös suomeksi 2019, Koulupoissaolojen oireet ja syyt. Sopii 11–17 –vuotiaille oppilaille.

[ISAP_kysely.pdf](#) (lapset ja nuoret)

[ISAP-Vanhemmat.pdf](#)

SNACK

Koulupoissaolojen tarkistuslista (School Non-Attendance CheckList):

<https://koulupoissaolo.fi/wp-content/uploads/2021/02/Koulupoissaolojen-tarkistuslista-1.pdf>

MUITA LINKKEJÄ

Huoltajille [Tervetuloa kouluakäymättömyyden omahoito-ohjelmaan! | Mielenterveystalo.fi](#)

Tilanteen selvittämiseen [Koulunkäytikyvyn arviointiseula](#)